

A jövő
megjósolásnak
leghatékonyabb
módja, ha
nekiállunk
megalkotni.

(Peter Drucker)

Europa Varietas Intézet

Institut Europa Varietas - Europa Varietas Institute

Emmanuel Macron elnök belpolitikájának három éves mérlege

avagy a "kifulladt lendület"

Dr. habil. Túrke András István

XI. évfolyam 1. szám

2021.
január 9.

TARTALOM

I. Francia belpolitika
Édouard Philippe
kormányai alatt.....2

A sárgamellényes
mozgalom.....7

A koronavírus jár-
vány első hullámai
Franciaországban.10

II. Jean Castex
kormányai.....17

Konklúzió.....18

Emmanuel Macron, az új centrista-baloldali EM (később: LREM – Lendületben a Köztársaság) jelöltjeként 2017. május 7-én, az elnökválasztások második fordulójában 66,1%-os eredménnyel utasította maga mögé a radikális jobboldali Marine Le Pent.

A mindössze 39 éves, ENA-t végzett, a Rothschild bankban tapasztalatot szerzett Macron orvosszülök gyerekeként Somme megyében látta meg a napvilágot. Tanulmányait a jezsuitáknál, majd a híres párizsi Henri IV líceumban végezte. 16 évesen beleszeretett a nála 24 évvel idősebb, 3 gyerekes drámatanárnőjébe Brigitte Trogneux-ba, aki 2007-től élet-társa, majd felesége lett.

Macron 2006-2009 között a PS tagja volt, részt vett Hollande 2012-es elnökválasztási kampányában, majd az elnöki kabinet főtitkárhelyettesévé nevezték ki, 2014-ben gazdasági, ipari és informatikai miniszter lett. Szociálliberális elképzeléseivel fokozatosan távolodott Hollande irányvonalától, 2016-ban lemondott és megalapította az En Marche (EM) pártot¹.

¹ Várnagy Réka, Soós Eszter: Egy párt évtizedeken átívelő mérséklődési kísérlete, In: Dúró, József (szerk.) *Előzés jobbról?*, Mathias Corvinus Collegium Alapítvány, 2020. pp. 53-79.

I. Francia belpolitika Édouard Philippe kormányai alatt

(2017. máj. 15. – 2020. júl. 3.)

A Macron által kinevezett Édouard Philippe első miniszter² kormánya kerek a 40. az V. Köztársaság történetében. Az elnök korábban ígéretet tett arra, hogy a François Hollande elnök idején hivatalban lévő miniszterek egyike sem kaphat esélyt egy újabb mandátumra. Ennek ellenére a sikeres (korábbi védelmi miniszter), Jean-Yves Le Drian, az európai ügyek és külügyminiszterként és Annick Girardin (korábbi közszolgálati miniszter) a tengeren túli ügyek minisztereként³ mégis tárcát kapott Philippe kormányaiban.

Macron azt az ígéretét sem tudta betartani, hogy maximum 15 minisztere lesz a kormánynak, mely végül 18 miniszterrel és 4 államtitkárral állt fel. Cserébe az elnök 10, 8 ill. 5 főben korlátozta a miniszterek, delegált miniszterek és államtitkárok által a kabinetekben alkalmazható munkatársak számát⁴. Kilenc miniszter érkezett a civil társadalom szférájából, köztük Nicolas Hulot környezetvédelmi miniszter, 6 az LREM-ből (korábbi PS, Modem és LR tagok vagy szimpatizánsok), mint Le Drian és François Bayrou igazságügyminiszter.

1953 óta most először nem került sor lakhatásügyi miniszter kinevezésére és 1974 óta a védelmi miniszter megnevezése ismét haderőnemek minisztere (Sylvie Goulard) lett. További újdonságok többek között a több korábbi tárcából kialakított területi kohéziós miniszteri poszt és a közoktatásügyi, valamint a felsőoktatás és kutatásügyi, korábban egy minisztériumot alkotó terület kettéosz-

tása. A belügyminiszteri tisztséget (2018 októberéig) a szabadkőműves, korábbi szocialista Gérard Collomb, Lyon metropolis korábbi elnöke (2015-17) kapta.

A 2017 júniusi nemzetgyűlési választásokat az elnököt adó LREM nyerte, az első Philippe kormány a választások után hagyományosan benyújtotta lemondását, ami ugyanakkor súlyosbított, hogy 4 miniszter – köztük François Bayrou – ellen is nyomozás indult hűtlen kezelés, illetve európai parlamenti fiktív alkalmazások miatt. Ők már nem is kerültek be a második Philippe kormányba, melynek létszáma 30 főre (20 miniszter, 10 államtitkár; 15-15 férfi ill. nő) emelkedett. Nicole Belloubet (DVG: baloldal) jogász, egyetemi professzor lett az igazságügyi miniszter, Florance Parly (TdP: 2020 januárjában létrejött középbal párt) pedig az ún. haderőnemek minisztere.

Miután csak júniusban három újabb merénylet történt – ebből kettő az Iszlám Állam nevében - június 21-én létrehozták a Nemzeti Terrorelhárítási Központot, a hírszerzés nemzeti koordinátora alá rendelve, székhelye az Hôtel Marigny lett. Macron választási ígéretének megfelelően 2017. július 17-én került sor az első nemzeti területügyi konferenciára. E félévente megrendezett, az kormányfő elnöksége alatt összeülő konferencia célja a francia állam és a decentralizáció eredményeként létrejött területi önkormányzatok (*collectivité territoriale*) közötti párbeszéd elősegítése, valamint az utóbbiakat érintő intézkedések közös megvitatása.

Augusztus 2-án a Parlament felhatalmazta a kormányt a munka törvénykönyvének rendeleti úton történő módosí-

² Itt jegyezzük meg, hogy az általánosan elterjedt magyar fordítás (“miniszterelnök”) a francia politikai rendszer kapcsán pontatlan. Az V. Köztársaság alkotmánya szerint az első miniszter valóban csak az “első” a köztársasági elnök alá rendelt kormány miniszterei között. Más kérdés, hogy időnként az első miniszter hatásköre megnövekedett (főként a cohabitation időszakában) és valódi miniszterelnökként funkcionált. Erről ld. bővebben: Duby, Georges (szerk.) *Franciaország története II.*, Bp., Osiris, 2007. (Az intézményi keret c. fejezet, p. 450.)

³ 2020. július 6-tól tengerügyi miniszterként

⁴ Mindez a Castex kormányig tartott.

tására. Az ún. Pénicaud törvény (vagy Munkatörvény 2) a 2016-os El Khomri törvény kiegészítése.

Első pillére a vállalati egyezmény primátusának kiterjesztése az ágazati egyezményre a bérek területén. Második a tisztességtelen elbocsátás esetén a prud'homme⁵-i (békéltetői) végkielégítés maximalása, ledolgozott évenként a havi fizetés 20%-áról 25%-ára emelték. Maximum 20 havi végkielégítés adható 30 év munkaviszony után adott vállalkozásnál.

A törvény harmadik pillére pedig a munkaerő képviselőiteinek egyesítése, azaz 2018-tól egyedülként a CSE (Szociális és Gazdasági Bizottság⁶) képviseli a 11 alkalmazott feletti vállalkozások munkavállalóit. A max. 11, valamint a 11-20 fős kisvállalkozások esetén a törvény lehetővé tette a közvetlen tárgyalást a főnök és beosztottjai között s a többségi elv szerinti döntéshozatalt, amennyiben ezek nem érintik az ágazati megállapodások területét.

A 20-50 fős vállalkozások esetén a munkavállalók által megválasztott képviselővel kell tárgyalnia a főnöknek: eredetileg a főnököknek a szakszervezet által delegált képviselővel kellene egyeztetniük, de a kormány szerint ezen vállalkozások 96%-nak nincs szakszervezeti képviselője. A versenyképességi megállapodás (más néven APC, kollektív teljesítményi egyezmény) lehetővé teszi a vállalkozások számára, hogy a munkaidő hosszával, elosztásával és a bérezéssel variálva növeljék versenyképességüket. A megállapodást gyorsított eljárással lehet a szakszervezetekkel nyélbe ütni, s automa-

tikusan felülírja az alkalmazottak munkaszerződését.

Utóbbiaknak 1 hónap áll rendelkezésre, s ha nem fogadják el a munkaadónak joga van elbocsátani őket. 371 APC kötött meg 2020-ig, köztük a *L'Équipe* sportlap által tervezett intézkedés komoly média-visszhangot keltett. A nyomtatott sajtó visszaszorulásával küzdő, több magazint is kiadó konzorcium 10%-os bércsökkenéssel zsarolta munkatársait több száz fő elbocsátását helyezve kilátásba ellenkező esetben. Az APC-t 251 főből 245 fő leszavazta⁷.

Mivel Macron kampányában – főként Bayrou csatlakozása hatására - kiemelt ígéretet tett a politikai-pénzügyi botrányok csökkentésére, a „politikai élet moralizálására”. 2017. szeptember 15-én az elnök kihirdette a politikai életbe vetett bizalom helyreállítását célzó törvényt⁸, mely a képviselők és a miniszterek alkalmazottainak helyzetét szabályozta. A javaslatokat még Bayrou igazságügy-miniszter dolgozta ki.

A helyzet pikantériája az lett, hogy időközben ő is bírói eljárás alá került így utódja, Belloubet képviselte a kidolgozott javaslatokat a parlamenti vitában. A legnagyobb vita az ún. parlamenti alap (*réserve parlementaire*) megszüntetése körül lángolt fel. Ez eredetileg mindazokat a képviselők által felhasználható, még a Pompidou elnöksége alatt létrehozott szubvenciók forrásokat jelenti, melyekből választókerületeik egyesületeit és kollektivitásait támogathatják (2016-ban 56 millió euró állt a Szenátus és 81 millió a Képviselőház rendelkezésére). Átláthatatlansága miatt sokan támadták.

⁵ Munkajogi vita esetén a Conseil des prud'hommes-hoz a Békéltető Tanácshoz kell első körben fordulni. A prud'homme megpróbál peren kívüli megegyezést elérni a felek között. Ha ez nem sikerült (vagy a megegyezést nem tartják be a felek) akkor kerül sor bírósági eljárásra.

⁶ Több korábbi képviselői szervet (munkaerő delegáltjai, CHSCT: Higiéniai Biztonsági és Munkakörülmények Bizottság, Vállalati bizottság) váltott fel.

⁷ Dassonville, Aude : „A « L'Équipe », le dialogue social est au point mort”, *LeMonde.fr*, 2020.08.02. https://www.lemonde.fr/economie/article/2020/08/02/a-l-equipe-le-dialogue-social-est-au-point-mort_6047941_3234.html

⁸ Előzményei a közélet tisztaságáról szóló 2013-ai és az átláthatóságról szóló 2016-os ún. II. Sapin törvény.

A Republikánusok a parlamenterek, miniszterek és helyi végrehajtó szervek számára a családtagok foglalkoztatásának tilalmát és a kiterjesztett család (pl. fivér, sógor, volt élettárs, unokatestvér) foglalkoztatásának deklarálási kényszere miatt fordultak az Alkotmánytanácshoz. Az Alkotmánytanács viszont lényegében átengedte a két szöveget, kivéve egyes rendelkezéseket, mint pl. a „Bercy-retesz” (*verrou de Bercy*) megszüntetését⁹.

2017. szeptember 13-án Párizs elnyerte a 2024-es nyári olimpiai játékok rendezési jogát. A 24-ei szenátori választásokon a jobboldali és a centrista többség megerősödött, létrejött egy új jobboldali csoport a „Köz társaság és a Területek – a Függetlenek” (*République et Territoires – Les Indépendants*) néven, mely a Republikánusokból kivált 9 főből állt.

Részben az utóbbi hónapok folyamatos merényletei miatt (pl. Saint-Charles pályaudvar, Marseille) sor került az ún. SILT törvény életbe léptetésére 2017. október 30-án, lényegében a rendkívüli állapot egyes elemeinek áttemelése és annak formális kivezetése céljából. A törvény a belbiztonság megerősítését, a terrorizmus elleni küzdelmet tűzte ki célul.

A rendkívüli állapot miatt ezen határozatokat nem az igazságügyi hatóság, hanem a közigazgatási hatóság hozta meg s céljuk az lett, hogy rendkívüli állapot kihirdetése nélkül is – ugyanakkor parlamenti kontroll alatt - fontos terrorellenes intézkedéseket léptethessenek életbe. Ezek keretében a személyek szabad mozgása, illetve bejutása korlátozható olyan helyre vagy eseményre mely terrorcselekmény veszélyét rejti magában.

A hatóságok – maximum fél évre – bezárathatnak olyan vallásgyakorló helyeket, ahol bűncselekményre, gyűlöletre, diszkriminációra, terrorcselekményekre buzdítanak.

A belügyminiszter a párizsi és a területileg illetékes államügyész tájékoztatása után – 3 hónapra, új fejlemények esetén is legfeljebb egy évre – elrendelheti a közrendre veszélyes adott személy kilépési tilalmát adott területen vagy településen belül, miközben családi és munkaköri tevékenységét nem korlátozhatják. Az illetőnek akár naponta be kell jelentkeznie a rendőrségen, illetve be kell jelentenie lakhelyét ill. annak megváltozását. Továbbá – többek között – fokozott igazoltatásokat vezettek be a kikötők, repterek és államhatárok környékén. 2020 októberéig e törvény szellemében 7 vallásgyakorlási helyet zártak be, valamint 2018 májusában két merényletre készülő egyiptomi párizsi lakásában talált bomba készítésére utaló nyomokat a DGSI.

2017. december 3-án és 7-én 52 ill. 44,6%-os részvétel mellett Korzikában területi választásokat tartottak, melyen a nacionalista *Pè Korzika* (a korábbi nacionalista *Femu* és *Corsica libera* pártok koalíciója) megszerezte az abszolút többséget. Az előző választások mindössze két éve tartották, mivel Korzika új státusza (két megye helyett egy ún. „területi kollektivitás”, önkormányzat) 2018. január elsejétől lépett életbe. December közepén a millasi (Kelet-Pireneusok) baleset sokkolta az országot, egy regionális vonat kettévágott egy iskolabuszt egy vasúti átkelőnél, 6 gyermek halálát okozva.

⁹ Ez alatt az ügyészség szabad nyomozásának lehetősége alóli kivételt értik sikkasztási gyanú esetén. Ez az 1920 óta létező szabály ilyen esetben két előfeltételt támaszt, a fiskális adminisztrációhoz benyújtott előzetes panasz benyújtását, valamint a fiskális bűncselekmények bizottságának (azaz lényegében a pénzügyminiszternek) engedélyező hozzájárulását. Ez pl. a Cahuzac ügyben komoly problémát jelentett, hiszen az érintettől saját maga hozzájárulását kérte az ellene folyó eljárásban. Vignal, François: „Fraude fiscale : le « verrou de Bercy » remis en cause par un vote du Sénat”, *Public Sénat*, 2016.04.04. <https://www.publicsenat.fr/lcp/politique/fraude-fiscale-verrou-bercy-remis-cause-un-vote-senat-1300348>

2018 január elsején életbe lépett az FPS, az immár nem a rendőrség, hanem a települések által behajtott parkolási „mikuláscsomag-rendszer”¹⁰. 17-én a kormány döntött a Notre-Dame-des-Landes-i ún. Nagy Nyugati Reptér projekt leállításáról és a térségben a Nantes-Atlantique Repülőtér modernizálása került előtérbe. Előbbi kezdetei még az 1960-as évek elejére nyúltak vissza, 2008-ban még ún. DUP, azaz közhasznú projektté nyilvánították és akkor 2017-es átadással számoltak.

Végül mégis győzött a helyi ellenállás, mely a természetvédelmi illetve az agrár területek érdekében szerveződött meg. Mintegy 2000 ún. ZADista - a farmerek logisztikai, időnként traktor-kordonos támogatásával – „Astérixként” profi önellátó nomád közösséggé szerveződve évtizedekig (!) megszállva tartotta az 1974-ben kijelölt ZAD-területeket¹¹ kunyhókat ácsolva a rétekre, fákra. Egy újabb példa arra, hogy a civil társadalom összefogása Franciaországban akár nagy állami projekteket is képes megállítani.

2018. január 29-én kezdődött a feleségét meggyilkoló Jonathan Daval gyilkossági ügyének tárgyalása, mely a gyilkos elítélése mellett ráirányította a francia közvélemény figyelmét a házasságon belül a férfiak kárára a nők által elkövetett fizikai vagy morális erőszak problémakörére. Február 20-án kezdődött a „Halott Sziget Hadművelet” (*Opération île morte*) egy több hetes mayotte-i általános sztrájk kezdete a bevándorlási hullám ellen, komoly fejfájást okozva Annick

Girardin tengeren túli ügyek miniszterének, aki végül további 3 század csendőrt és egy őrnaszádot küldött a szigetre.

Az ellenállást a 2017 szeptemberi francia-comores-i egyezmény robbantotta ki, mely biztosította a személyek szabad áramlását a Comores-i Unió és Mayotte között. A szigeten a munkanélküliség 26%-os és a lakosság 84%-a szegénységi küszöb alatt él, a kormány 1,3 milliárd eurós fejlesztéseket ígért az iskolai berendezések, szociális szállások és kórházi berendezések területén, a nagyobb közlekedési-infrastrukturális beruházások – akárcsak Guyane esetében, mint 2017 elején láthattuk, – viszont ismét elmaradtak.

Február 23-án Nièvre körzetben összehangoltan 35 polgármester nyújtotta be lemondását ugyanazon a napon, hogy ezzel tiltakozzanak a Clamecy kórház éjszakai sürgősségi osztályának bezárása ellen¹². 2018 április közepén a francia Lagardère Csoport *Lagardère Active* (2019-től: *Lagardère News*) nevű – többek között az *Elle* magazint is kiadó – médiaholdingja eladta a *Czech Media Invest* csoportnak a csehországi, szlovákiai és romániai rádiócsatornáit 73 millió euró értékben.

Azon túl, hogy ez a francia jelenlét visszavonulásának jele a térségben, a csoport a korábbi években már számos deficites nyomtatott sajtótermékétől (*Pariscope*, *Auto Moto*) megvált, mely a nyomtatott sajtó agonizálásán túl a francia sajtó pluralitását is csökkentette¹³. Április

¹⁰ « Forfait de post-stationnement : attention au stationnement non payé ! », *Matmut.fr*, 2018. szept. <https://www.matmut.fr/assurance/auto/conseils/forfait-post-stationnement> A korábbi ún. első osztályú 17 eurós büntetést váltotta fel. Területileg a büntető jogkörrel nem rendelkező összeg kb. 10-60 euró között változhat.

¹¹ *Zone d'aménagement différé* : Azok a speciális jogállású területek, melyeket egy adott állami tervezett beruházás érdekében a spekuláció megelőzésére az állam kisajátított és megtiltott rajta minden egyéb urbanisztikai tevékenységet. Ez esetben 2000 ha területről volt szó és az aktivisták „átnevezték” őket Megvédendő Területre (*Zone à Défendre*). A mintegy ezer csendőr által 2012-ben ellenük indított *César* művelet kontraproduktív volt, lényegében az egész ország velük szimpatizált.

¹² 2018 októberében 69 polgármester és városi tanácsos próbálkozott ugyanezzel a módszerrel a Blanc-i szülészeti osztály megmentése kapcsán, de ők nem jártak sikerrel.

¹³ « Médias : Lagardère dit adieu à ses radios européennes », *LePoint.fr*, 2018.04.17. https://www.lepoint.fr/medias/medias-lagardere-dit-adieu-a-ses-radios-europeennes-17-04-2018-2211235_260.php

végén részleges törvényhozási választásokat tartottak a Franciaországon kívül élő franciák 2010-ben létrehozott ún. 5. választókerületében - mely Andorrát, Spanyolországot, Monacot és Portugáliát foglalja magában – miután az alkotmánytanács helyt adva a Republikánusok fellebbezésének megsemmisítette a 2017 júniusi eredményeket. A szocialista képviselőtől az LREM képviselőjelöltje vette át a stafétát, akit most ismét újraválasztottak.

2018 májusa 2000 óta a legviharosabb hónap volt Franciaországban, mintegy 214.000 káresetet okozva 430 millió euró értékben. A hónap második napján feloszlott a francia szolgálatoknak egykor igen sok fejfájást okozó, a francia-spanyol határterületen is bázisokkal rendelkező ETA terroristacsoport, mely 8 titkos francia fegyverraktárát már korábban felfedte a francia rendőrség előtt, ahol 3,5 tonna fegyvert, lőszert és robbanóanyagot találtak. Júniusban pedig a szélsőjobboldali AFO-t („Műveleti Erők Mozgalma”) fegyverezte le a hatóság, letartóztatva 9 vezető tagját, köztük a mozgalom főnökét.

Ez a robbanószer gyártásra is berendezkedett mozgalom a muzulmánok elleni merényletekre specializálódott, nemcsak a radikalizálódott személyeket, hanem békés muzulmán nőket is megtámadtak véletlenszerűen kiválasztva őket az utcán, továbbá halál ételek megmérgezésére is készültek az üzletekben. A mozgalom számai egész magasra értek, 2019 szeptemberében a DGSJ Franciaország Salvadori Nagykövetségének második emberét, volt gaboni helyettes konzult, egy bizonyos Marc-Antoine G.-t is letartóztatta a Roissy reptéren. A vád ellene az, hogy *Cortes* álnéven tagokat toborzott és diplomáciai mentességét kihasználva fegyvereket csempészett Salvadorból az

AFO-nak¹⁴. Az ETA feloszlása és az AFO lefegyverzése ellenére Franciaország mégsem vált biztonságosabb országgá, éppen ellenkezőleg,

2013 óta az iszlám terrorizmus által a leginkább sújtott ország lett a világon. 2015 januárja óta közel 250 áldozatot regisztráltak francia földön, a mintegy 12 merényletet 22 terrorista követel el és ezek közül csak egy tartózkodott illegálisan Franciaországban, a 6 külföldi állampolgárságú mind legálisan volt jelen¹⁵. Az iszlámista merényletek mellett tehát megsokasodtak a „válaszcsepások”, a békés muzulmán lakosság elleni rasszista merényletek is. Július végén a beaune-i merényletben például békés fiatalokra nyitottak tüzet sörétes puskából egy nyugodt, főként arab bevándorlók által lakott kerületben, 7 fiatalt megsebesítve.

2018 július elsején – miközben Simone Veilt és férjét Antoine-t áthelyezték a nemzeti sírhelynek számító Pantheonba – a „franciák viszki rablója”, az algériai bevándorló családból származó, a páncélozott pénzszállító furgonok kirablására szakosodott Rédoine Faïd látványos helikopteres szöktetéssel ismét meglépett börtönéből. A szökés rávilágított a francia börtönviszonyok tarthatatlanságára, a fegyőrök megvesztegethetőségére (tőlük vette a fegyvert a börtönben, amivel túsul ejtett 4 börtönőrt) és arra, hogy az elítéltek rendszeresen hozzájuthatnak droghoz a börtön kerítésén bedobott teniszlabdáknál.

A hónap közepén az ország népe ismét együtt örülhetett, hogy Franciaország – történetében másodszor – megnyerte a labdarúgó világbajnokságot, legyőzve a döntőben a horvát csapatot. Augusztus 28-án váratlanul lemondott a kormány tevékenységét folyamatosan kritizáló

¹⁴ Décugis, Jean-Michel - Pham-Lê, Jérémie : « Ultra-droite : un diplomate français mis en examen pour «terrorisme», *LeParisien.fr*; 2019.09.12. <https://www.leparisien.fr/faits-divers/ultra-droite-un-diplomate-francais-mis-en-examen-pour-terrorisme-12-09-2019-8150910.php>

¹⁵ Beuze, Canelle: *Attentats, tentatives et projets d'attentats en relation avec le contexte syro-irakien dans les pays occidentaux (2013-2016)*. Centre d'Analyse du Terrorisme, Mars 2017.

A sárgamellényes mozgalom

2018 októberében a tüntetők láthatósági mellényéről nevet kapó a sárgamellényes (*Gilets jaunes*) mozgalom sporadikus ellenállásként indult Franciaországban, melynek egyik kiobbantó *casus belli*je a sebességhatár 90-ről 80 km/h-ra való csökkentése volt. A szociális médián keresztül tették közzé felhívásaikat az energetikai termékek jelentős fogyasztási adója (TICPE, 2014 óta széndioxid-adót is tartalmaz) miatti magas üzemanyagárak elleni tüntetések megszervezésére. Az alapprobléma gyökerét két világ (egy újabb) összetűzésében kell keresni: Főként az alacsonyabb társadalmi státuszú vidékiek és a külvárosiak a „Periferikus Franciaország” (*France périphérique*; Christophe Guilluy földrajztudós kifejezése) mozdult meg, lévén az ő legfőbb, gyakran kizárólagos közlekedési eszközük a munkához és a társadalmi élethez az autó (a költségvetés egyik fő „fejőstehene”) és az intézkedések - a TICPE növekedésből eredő ÁFA növekedés kapcsán is - az ő vásárlóerejüket erodálták a leginkább. Ők kerültek szembe a nagypolitika által leginkább reprezentált és kiszolgált (főként) városi, környezettudatos felső-középosztály és a feletti környezettudatos társadalmi rétegekkel. A francia politika részéről az egyik legegyszerűbb megoldást rendszerint a probléma fiskalizálása jelenti, magyarul a *pollueur-payeur* (szennyező fizet) elv alapján (további) külön adókat kell kivetni a szennyezőkre, ideértve az olyan szennyező nyersanyagokat is, mint a fosszilis tüzelőanyagok (*taxe carbone*) és az üzemanyag, még ha ezen új kezdeményezéseket Nicolas Hulot környezetvédelmi miniszternek igen nagy nehézségek árán sikerült csak megszavaztatnia 2017-18-ban.

Az eredmény duplán balul sült el. Egyrészt tovább nehezítette az alsóbb társadalmi osztályok megélhetését, másrészt elültetett (pontosabban: tovább plántálta) a francia társadalomban azt a felfogást, hogy a környezetvédelem lényegében nem más, csupán az elit igen költséges – s azoknak még hasznót is hajtó – játékszere, melynek árát a szegényebb néprétegek zsebéből húzzák ki. S mindez ráadásul „úri huncutság” is egyben, hiszen ha az elit érdekei úgy kívánják akkor akár védett erdőket is képes lenne kiirtani, (ld. a fentebb bemutatott Notre-Dame-des-Landes projekt esete), melyet végül viszont éppen az a Macron elnök állított le, akinek a távozását fennhangon követelték. 2017. november 17-étől szombatoként a felvonulások már az utak és körforgalmak illegális blokádjába torkollottak, országosan mintegy 100-150.000 fős részvétellel. Időközben a nagyvárosokban is megszerveződött az ellenállás és ott – köszönhetően a szélsőjobboldali, és szélsőbaloldali felforgatók csatlakozásának – többnyire erőszakos eseményekbe torkollott mind a tüntetők, mind a rendfenntartók részéről. A megfogalmazott törekvések is kiszélesedtek: az életszínvonal emelése az alacsonyabb néprétegek számára, Macron távozása, a vagyonadó visszaállítása, és hogy svájci mintára, a parlamenti döntést kikerülve polgári kezdeményezésre lehessen népszavazást tartani (RIC).

Az adóellenes mozgalom gazdasági háttere, hogy 2008 és 2017 között a kötelező elvonások mértéke a GDP 41%-ról 45%-ra emelkedett főként a középosztály kárára, s Macron 2018 végéig 8 új kiegészítő adó és járuléknemet (pl. ingatlanvagyon, dohány, papír, geotermikus helyek), vezetett be (*). A CNDP (*Commission nationale du débat public*: Közviták Nemzeti Bizottsága) hiába figyelmeztetett még a sárgamellényes mozgalom megindulása előtt, kellő időben és több alkalommal arra, hogy az intézkedéseket lépcsőzetes mértékben kellene bevezetni, mert komoly szociális konfliktusokhoz fognak vezetni (**), a hatalom mégis ignorálta a „szent cél” érdekében a társadalmi párbeszédet. A kormány végül elállt a TICPE tervezett emelésétől (3 cent a benzin, 6 cent a dí-

zel esetében) a 2019-es évre és Macron 2018. december 24-én meghirdette a sürgősségi gazdasági és szociális intézkedésekről szóló törvényt. Ennek első paragrafusa szerint a vállalatok a 3 SMIC (3600 eurós) jövedelemig bezárólag 1000 eurós egyszeri, adó- járulék és jövedelemadómentes juttatást folyósíthatnak az alkalmazottaiknak. Valamint – az európai parlamenti választások eredményeinek hatására – az elnök elindította a nagy nemzeti vitát, melynek keretében a középosztálynak adócsökkentést és a kisnyugdíjak reindexálását ígérte. A tüntetések mégis folytatódtak egészen 2020. márc. 17-ig, a koronavírus járvány miatti első kijárási tilalom életbe lépéséig, utána már csak szórványosan újultak ki itt-ott.

(*) Bianchi, Frédéric : « Gilets Jaunes : Le Ras-le-bol fiscal comme moteur » , *BMF TV*, 2018.11.16. https://www.bfmtv.com/economie/economie-social/social/gilets-jaunes-le-ras-le-bol-fiscal-comme-moteur_AV-201811160091.html

(**) Nazareth, Arthur : « Taxe carbone : le gouvernement avait été plusieurs fois averti du risque de grogne », *LEJDD.fr*, 2018.12.15. <https://www.lejdd.fr/Politique/taxe-carbone-le-gouvernement-etait-averti-du-risque-de-grogne-3821522>

Nicolas Hulot környezetvédelmi miniszter¹⁶, korábbi aktivista, csalódást keltőnek titulálva a kormány környezetvédelmi politikáját.

Lemondásának okai többek között az atomerőművek tervezett bezárási ütemének lelassulása (eredetileg 50%-os leépítést terveztek 2025-ig), és hogy a glifozát rákkeltő gyomirtó alkalmazásának törvényi tilalmát nem sikerült elérnie (csak a 2021-es évre tiltották be). Az utolsó cseppet a pohárban a vadászati törvénynek a lobbisták szájíze szerint való reformja volt. Hulot ellenezte az EU-Kanada szabadkereskedelmi megállapodást (a CETA-t mégis aláírta Franciaország). Továbbá hiába ellenezte a trópusi esőerdők kivágásával járó palmaolaj

felhasználását a bioüzemanyagokban¹⁷, mégis lehetővé tették évi 300.000 tonna felhasználását a *Total La Mède*-i bioolajfinomítóra alakított korábbi finomítójának¹⁸. Hulot utódja François de Rugy¹⁹, a Közgyűlés elnöke lett.

Miután szeptember 4-én a sportminiszter, majd október 2-án Gérard Collomb belügyminiszter is távozott, Édouard Philippe kormányátalakításokra kényszerült. Collomb azért nyújtotta be lemondását, hogy Lyon polgármesterségéért újra indulhasson²⁰, de ezt Macron elnök többször is elutasította és a *place Beauvau* – a belügyminisztérium metonímiája – az V. Köztársaság idejében rekordot jelentő ideig, október 16-áig, Christophe Castaner kinevezéséig *de facto* üresen

¹⁶ 2017-től neve: az „ökológiai és egyetemleges átmenet minisztériuma” (*transition écologique et solidaire*)

¹⁷ Bourbon, Jean-Claude : « La Mède : à peine inaugurée, la bioraffinerie de Total est déjà en sursis », *La-Croix.com*, 2019.07.05., <https://www.la-croix.com/Economie/Entreprises/Bioraffinerie-Total-Mede-peine-inauguree-deja-sursis-2019-07-05-1201033566>

¹⁸ Miközben az üzem rentabilitását egyedül az adókedvezmény garantálta - amiért a Total erősen lobbizott az évek folyamán a döntéshozóknál – ezt Bruno Millienne MoDem képviselő javaslatára 2018 őszén 2020. január 1-ei hatállyal megszüntették. „Nicolas Hulot: pourquoi a-t-il démissionné du gouvernement ?”, *Francetvinfo.fr*, 2018.08.28. https://www.francetvinfo.fr/monde/environnement/pesticides/glyphosate/nicolas-hulot-pourquoi-a-t-il-demissionne-du-gouvernement_2915267.html

¹⁹ Ő 2019. július 16-án mondott le, 7 éven belül a hetedik környezetvédelmi miniszterként.

²⁰ Collomb és Macron a kampányban vállvetve küzdöttek egymás mellett, előbbi lemondásának valódi oka a kapcsolatuk megromlása lehetett a Benalla ügy miatt, Collomb Macront támadva kijelentette, hogy a hatalom nem rendelkezik kellő alázattal. Haddad, Marie-Pierre : « Démission de Gérard Collomb : pourquoi a-t-il tenu tête à Emmanuel Macron ? », *RTL.fr*, <https://www.rtl.fr/actu/politique/demission-de-gerard-collomb-pourquoi-a-t-il-tenu-tete-a-emmanuel-macron-7795035092>

maradt, az első miniszter töltötte be addig ideiglenesen ezt a tisztséget is.

Castaner korábban a parlamenttel való kapcsolattartásért felelős miniszter volt. A kormányátalakítást az jellemezte, hogy számos felkért személy mondott nemet Philippe-nek; megújult többek között a kulturális (Franck Riester), az agrár (Didier Guillaume) és a területi kohézió ügyi tárcák vezetősége is. Szeptember 25-én az *Ariane 5* rakéták 100. startját ünnepelték, a volt szocialista francia miniszterelnök, Manuel Valls, pedig Új Kaledónia szuverenitásához kötődő francia parlamenti funkcióiról lemondva - francia-spanyol kettős állampolgár lévén - bejelentette, hogy megméretteti magát a katalán Barcelona polgármesterségéért vívott küzdelemben (és végül 2019-ben be is került a városi tanácsba). 2018. október 1-én elhunyt Charles Aznavour énekes, másnap a francia Gérard Mourou fizikus az ultrarövidhullámú lézerpulzusok hipermagas feszültségen történő létrehozásában elért kutatásaiért megosztva fizikai Nobel díjat kapott.

Október 15-én a rendkívüli esőzések *Leslie* hurrikán hatása miatt Aude megyében az Aude 1891 óta nem látott, hatalmas áradást okozott, 14 ember halálát okozva, miközben az ország 61 megyéjében rendkívüli szárazság tombolt. Október 18-án egy 15 éves diák Créteilben játékpisztollyal támadt a biotechnológia tanárnőjére, amit videóra vettek. Válaszul Blanquer oktatási miniszter a mobiltelefonok betiltására buzdította a középiskolákat.

Novemberben Marseille-ben egy épület összeomlása 8 embert temetett maga alá, ismét ráirányítva a figyelmet egyes városok épületállományának katasztrofális helyzetére és a romokat illegálisan kiadó főbérlet (marchand de sommeil) visszaéléseire. A kormány létrehozott egy helyi állami társaságot, a SPLAIN-t,

melynek feladata az 1000 legveszélyesebb marseille-i épület problémájának megoldása lett.

2018. december 11-én a strasbourg-i karácsonyi vásáron egy iszlámista szélsőséges az Iszlám állam nevében tüzet nyitott, megölve 5, megsebesítve 11 személyt. Az elkövető, akit 48 óras hajsza után lőtt le a rendőrség régóta ismert volt a francia, svájci, német hatóságok előtt, már 27 alkalommal volt elítélve. 2015 januárja óta a merényletekben 251 személy vesztette életét. 2019 január elején életbe lépett a jövedelemadó (munkabér, nyugdíj, földhasználati díj stb.) a keletkezési helyen, kifizetéskor történő levonási formája (*prélèvement à la source*).

Célkeresztjében a francia lakóhellyel nem rendelkezők franciaországi munkájának megadóztathatása állt, a pontosabban tervezhető költségvetés érdekében. A még 2016-ban, Hollande elnöksége alatt elindított reform mintegy 25 millió franciát érintett. Ők korábban év végi adóbevallást végeztek és annak alapján (csak) a következő évben fizették be a jövedelemadójukat²¹. Az új szisztémával a kormány hamarabb jut hozzá az adóhoz (miközben annak mértékét ez esetben nem emelte).

Január 13-án Macron – Mitterrand és Sarkozy mintáját követve – levélben fordult a franciákhoz (*Lettre aux Français*), majd 15-én elindította a sárgamellényes mozgalom miatt beígért Nagy Társadalmi Vita, Grand Bourgethroule városban, melynek négy fő pillére az ökológiai átmenet, az adózásügyek, a demokrácia és állampolgárság, valamint az állam és a közszolgáltatások lett. A kezdeményezés bár megosztotta a sárgamellényeseket, többnyire szkeptikusan vagy elutasítóan reagáltak, s páran közülük alternatív platformot indítottak „Az Igazi Vita” elnevezéssel.

²¹ Noel du Payrat, Guillaume: « Prélèvement à la source : ce qui change pour le contribuable ». *LaTribune.fr*, 2019.02.01. <https://www.latribune.fr/economie/france/prelevement-a-la-source-ce-qui-change-pour-le-contribuable-805733.html>

A koronavírus (COVID-19) járvány első hullámai Franciaországban

A 2020-as évre Franciaországban is a COVID-19 járvány nyomta rá a bélyegét. Az első három esetet francia területen január 24-én regisztrálták, a hónap végén kb. 200 francia állampolgárt telepítettek haza a kínai Wuhanból, a járvány gócpontjából. Az első áldozat egy 80 éves kínai turista február közepén hunyt el Párizsban, az első francia, egy 60 éves tanár pedig február végén hunyt el. Az elnök március 8-án előbb az 1000 fősnél nagyobb rendezvényeket tiltotta be, a hónap közepén bezáratta az összes nem létfontosságú közintézményt és iskolákat határozatlan időre, nemzeti kijárási tilalmat (*confinement*) rendelve el. Felfüggesztették a nyugdíjreform végrehajtását is (*). Április elején a koronavírus járvány halálozási rátája átlépte a 10.000 főt Franciaországban. A karantént – mely alatt az iszlámista merényletek nem szüneteltek – kétszer is meghosszabbították, a kivezető szakasz (*déconfinement*) május 11-én kezdődött meg (Mayotte kivételével) miközben a rendkívüli állapotot július 10-ig meghosszabbították. A feloldási szakasz második fele június 2-án kezdődött, ekkor nyithattak újra az éttermek és bárók.

Március közepétől a Marseille-i Fertőzőbetegségek Klinika (IHU Marseille - Egyetemi Kórházi Intézet) Didier Raoult orvosprofesszor és csapata bejelentette, hogy kínai eredményeket követve sikeresen gyógyít koronavírusos betegeket a hidroxiklorokin hatóanyagú *Plaquenil* gyógyszerrel (illetve ezt együtt alkalmazva az azitromicinnel). Raoult nemzetközi sztárrá vált, miközben eredményeit Párizsban – főként a HCSP-hez köthető (*Haut Conseil de la Santé Publique*, Közegészségügyi Főtanács) körök vitatták. A HCPS a hidroxiklorokin alkalmazását ellentétes módon rendelte el, mint ahogy azt Raoult javasolta: Utóbbi a gyógyszerek minél hamarabbi adagolását javasolta a pácienseknek, mert így állítása szerint sokkal nagyobb az esély megmenteni őket, mintha ezt csak 48 órával a végfázis előtt kezdik meg. Az össze-vissza alkalmazás és pánik lényegében egyetlen pozitív hozadéka Franciaországban az az új protokoll lett, miszerint a kezelt beteg EKG-ját a fokozatos adagolás mellett folyamatosan ellenőrizni kell és rendellenesség esetén le kell állni az alkalmazásával. Májusban az egyik legrangosabb orvosi folyóiratban a brit *The Lancet*-ban csupán *Big Data* forrásokot felhasználva megjelent egy Raoult eljárását támadó tanulmány. Mindez több országot elbizonytalanított a hidroxiklorokin alkalmazása területén, bár a *The Lancet* kénytelen volt helyreigazítást közölni a lejárató cikk kapcsán. E nemzetközi „gyógyszerharcban” a francia politikai elitnek egy-két apró kivételtől eltekintve nem sikerült kiállnia kiemelkedő eredményeket produkáló orvosai mellett, sőt a francia orvostársadalom is egymásnak esett. Eközben a New York Times címlapon mondott Raoultnak köszönetet.

Franciaországot tehát a járvány felkészületlenül érte, melyre a kormányzat kapkodó intézkedésekkel reagált. Az ország nem rendelkezett elég maszkkal, mert az utolsó, akár évi 200 millió darab maszkot is előállítani képes üzemét egy amerikai csoport felvásárolta, és hogy megszüntesse a konkurenciát saját üzemével annak rendje és módja szerint még 2018-ban bezáratta. Roselyne Bachelot, aki szinte politikai rehabilitációként élhetette meg kulturális miniszteri kinevezését, miután az erkölcsi rehabilitáció elérkezett számára már a COVID-19-járvány nyomán. Roselyne Bachelot a Sarkozy-időszak (2017-2012) egészségügyi miniszterét korábban azért támadták élesen, mert úgymond pazarló módon, feleslegesen tankolta fel a francia raktárakat maszkokkal egy esetleges légúti járványra készülve.

A Castex kormány a válság kezelésére júliusban megegyezett az egészségügyi béremelésről, a fiatalok munkavállalását segítő programot jelentett be. 2020 március elsejéig visszamenőleg az ún. részleges munkanélküliség (*chômage partiel*) keretében és hatályba lépett az alkalmazotti fizetések (70%-os) átvállalásának állami rendszere. 2020. október 14-én Macron elnök visszaállította az egészségügyi szükségállapotot, a karanténnak 21 és 6 óra közötti – először Île-de-France régióra és 8 nagyvárosra, majd mind az 54 francia megyére kiterjedő – kijárási tilalommal igyekeztek elejét venni. Mégis, október 30 és december 15 között ismét be kellett vezetni a nemzeti karantént, mely enyhébb volt, mint az első, mert az oktatási intézmények – az egyetemeket kivéve – nem zártak be és egyes szektorok (középítkezések, agrárszektor, egyes közszolgáltatások, stb.) felementést kaptak. Majd a nemzeti karantént újra kijárási tilalom váltotta fel 20 és 6 óra között. November végén az üzletek többsége újra kinyithatott, az Államtanács pedig elrendelte, hogy a kormány vizsgálja felül a vallási szertartások résztvevőinek 30-re való korlátozását, melyet az egyházak a vallásszabadság sérelmére hozott aránytalan intézkedésnek tartottak. 2020. december 17-én maga Macron elnök is elkapta a koronavírust. A 2020-as évben a koronavírus 8,3%-os recessziót okozott a francia gazdaságnak.

(*) Bdf szerint kéthetente 1,5 %-al csökken a GDP a karantén miatt. Soós Eszter Petronella : „Macron három év után – a járvány mint lehetőség?“, *Élet és Irodalom*, LXIV./21. sz., 2020. május 22. <https://www.es.hu/cikk/2020-05-22/soos-eszter-petronella/macron-harom-ev-utan.html>

(**) Bachelot éppen ezért mintegy elégtételként tekintett arra, hogy a Castex kormányban (ld. lejjebb) ismét szerepet kapott, immár kulturális miniszterként.

Február 6-án a kormánypárt ismét „elfogyasztott” egy környezetvédőt, Matthieu Orphelin, Hulot bizalmasa szintén a kormány ökopolitikája elleni tiltakozásul lépett ki az LREM képviselő-csoportjából. Indoklása szerint a klímacélok megvalósítási üteme vállalhatatlanul lelassult, nem fejlődik eléggé a megújuló energiák iparága, a gazdák nem kapnak kellő segítséget a mérgező növényvédőszer alkalmazásának megszüntetéséhez, kevés a rendelkezésre álló pénz és a politikai egyezkedések is erodálják a folyamatot.

2019. február 14-én az Airbus bejelentette, hogy 12 év után leállítja az A380-as óriásgépek gyártását, 26-án pedig kiújult a vita a muszlim fejkendők körül annak kapcsán, hogy a Decathlon sportáruház jó ötletnek tartotta a „futóhijab” piacra dobását. Annak ellenére, hogy Marokkóban a terméket sikerrel forgalmazták a felháborodás hatására Franciaországban visszavonták. A sportminiszter pedig külön füzetecskét állított össze a sportolás

és laicizmus kapcsán az „együttélést elősegítendő”.

Márciusban zavargások törtek ki Grenoble *Mistral* kerületében, miután két, lopott kismotoron a rendőrök elől bukósisak menekülő bevándorolt fiatal autóbusszal ütközött és szörnyethalt. Halálukért a helyi közvélemény ez esetben is a rendőröket hibáztatta és dühében nekiállt szétverni a várost. Március 12-én az olasz Grimaldi csoport *Grande America* nevű teherhajója 333 km-re a francia atlanti partoktól hajótörést szenvedett. A 4600 m mélyre süllyedt hajó 45 veszélyes konténert szállított, köztük 2020 tonna nehéz fűtőolajat, egy újabb ökológiai katasztrófa Damoklész kardját lógatva a levegőben.

2019. március 16 után a sárgamellényesek Champs-Élysée-i felvonulásának nem megfelelő kezelése, az erőszak elszabadulása kirúgási hullámot indított el a rendőrségnél. Megköszönték a párizsi rendőrprefektust Michel Delpuech és kabinetfőnöke valamint a DSPAP (Párizsi

Agglomeráció Biztonsági Bizottsága) vezetőjének munkáját. Decemberben csökkentették a rendőri egységek bevethető LBD (gumilövedék, könnygáz) adagját 4-5 darabról 2-re és csak a rövid hatótávúakra, miközben - fából vaskarika módon - elvárták volna, hogy a magas presztízsű sugárút patinás épületeit mindenképpen védje meg a rendőrség.

Ez nem sikerült, a tüntetők haragjukat a *Fouquet's* luxusétterem és a *Hugo Boss* luxus ruházati üzleten vezették le, ráadásul a káoszt növelve a szükséges létszámon aluli rendőri egységek két külön központból egymásnak eltérő parancsokat kaptak. Többen a hadsereg antiterrorista *Sentinelles* egységeinek bevetését hiányolták (miközben ezen egységek nem civilek elleni tömegoszlátásra vannak kiképezve), mások a Delpuech által elrendelt statikus várakozás helyett már a tüntetés reggelén határozott beavatkozással előzték volna meg az erőszak eszkalálódását²².

Március 27-én a közelgő európai parlamenti, valamint a (párizsi) helyhatósági választásokra készülve három kormánytag (Nathalie Loiseau valamint Benjamin Griveaux, Mounir Mahjoubi) is lemondott. Április 15-én az egész világ döbbenet nézte élő adásban, ahogy gondatlanság miatt leég a párizsi Notre Dame katedrális éppen felújítás alatt lévő tetőszerkezete. 2019. május 26-án az európai parlamenti választásokat magas, 50,01%-os részvétel mellett a francia radikális jobboldali RN²³ (Nemzeti

Tömörülés) nyerte a szavazatok 23,31%-ával 22+1 helyet szerezve, megelőzve a kormányzó LREM-et (22,6%, 21+2 hely)²⁴.

A francia politikai palettán az RN és az LREM bipoláris vezető szerepe bontakozott ki. A mérsékelt jobboldali Republikánusok pártja meglepetésre teljesen összeomlott, a 4. helyre szorult vissza a zöldek mögé a maga 8,1%-os, 8 képviselői helyével. Ezt a PS és a *La France insoumise* követte 6,4-6,1%-os eredményekkel, 5+1, valamint 6 mandátummal. A választás módja is megváltozott, a korábbi, 2003-2014 között alkalmazott 8 ún. interregionális választókerületet egy nemzeti választókerületté olvasztották össze a 2018. június 25-ei választási törvénnyel. A változás politikai háttere részben az volt, hogy mind a LREM, mind az RN alacsony területi beágyazottsággal rendelkezik s számukra praktikusabb az „egy lista, egy listavezető, egy országos kampány” felállás.

Júniusban sorra megdőlték Franciaországban a melegrekordok, Vérarguesban például 46 C°-ot mértek. Július 11-én mintegy 10 év után az értintett halálával véget ért az ún. Vincent Lambert ügy, mely lényegében az eutanáziával és a sérült emberekkel kapcsolatos társadalmi vitáról folyt Franciaországban, egy

²² Valdiguié, Laurent, « Préfecture de police de Paris : les raisons du limogeage de Michel Delpuech », *Marianne.net*, 2019.03.21. <https://www.marianne.net/societe/prefet-police-paris-limogeage>

²³ Az RN a 2017-es választások után közvetlen komoly anyagi nehézségekkel nézett szembe, nem tudván visszafizetni a kampány költségeit. A pártot akkor Laurent Foucher francia üzletember 8 millió eurós kölcsöne mentette meg, mely egy EAE beli bankon keresztül érkezett. De Marine Le Pen nyaka körül több okból kifolyólag is szorult a hurok: 2019-ben esedékessé vált egy 9 milliós orosz kölcsön visszafizetése, apja, Jean-Marie Le Pen a Font Nationalt korábban finanszírozó COTELEC egyesületen keresztül követelt vissza 4 millió eurós támogatást, ráadásul az állami, évi 5 milliós normatíva is 1 millióra csökkent le. Tehát hosszan elhúzódó büntetőeljárásokra számíthat. ld. Lambrecq Maxence: „Marine Le Pen sommée de rembourser les Russes... et son père”, *FranceInter*, 2020.02.05. <https://www.franceinter.fr/marine-le-pen-somme-de-rembourser-les-russes-et-son-pere>

²⁴ Franciaország a BREXIT miatt 79-re képviselő helyre, öttel többre pályázhatott, mint a korábbi ciklusban, de a szavazáskor még nem volt világos, hogy ez mikortól lép életbe. (A + jel után a BREXIT-el szerzett plusz mandátumok)

autóbalesett miatt 10 éve agyhalott, 1976-ban született férfi kapcsán²⁵.

Franky Zapata *Flyboard AIR* „repülő gördeszkájával” 2019. augusztus 4-én hatalmas szenzációt keltett a *La Mache* csatorna átrepülésével, előtte részt vehetett a július 14-ei francia állami ünnepeken a levegőben lebegve. Mégis, majdnem ez a történet is kis híján az innováció bürokratikus megfojtására lett egy újabb francia példa: 2017-ben a csendőrség megbüntette a feltalálót nem homologizált eszköz használata miatt, aki kísérleteit így majdnem külföldön kényszerült folytatni. A projektet franciának az utolsó pillanatokban sikerült megmenteni, végül a francia hadsereg vállalta fel a finanszírozását a jövő hadviselésére fejlesztett repülő-logisztikai platformok prototípusát látva benne.

Szeptember 12-én Franciaország csatát nyert a nemzetközi multik adóelkerülése elleni harcban, noha a háború még koránt sem ért véget. A 2011 óta tartó nyomozás eredményeként, a „tulipán művelet” (*opération Tulipe*) keretében a Nemzeti Pénzügyi Ügyészség (PNF) különösen nagy kárt okozó adócsalással emelt vádat a *Google* ellen. A PNF szerint az amerikai internetes gigacég 2011-2016 között be nem fizetett adóinak és kamatainak összege 189 millió euró. Eredetileg 1,6 milliárd eurót készültek a *Google*-on bevasalni. A cég közben

„mosolykampányba” kezdett és „fűt-fát” (egyetemi képzéseket, inkubátor programot, stb.) kezdett támogatni a franciák „megpuhítására”.

Végül a *Google* francia és ír részlege beleegyezett abba, hogy 965 millió euró kártérítést fizet Franciaországnak: Az adócsalás 500 millió eurós büntetési tételét, valamint 465 millió eurót kiegészítő adók formájában, azért, hogy Bercy véget vessen az elmúlt években indított adókiigazítási eljárásoknak²⁶.

2019. szeptember 26-án súlyos tűz²⁷ keletkezett a kémiai termékekkel (kenőanyagok adalékanyagát gyártó, e téren világszerte) amerikai *Lubrizol* kémiai üzemében és mellette a *Normandie Logistique* rouen-i raktárában. A 9500 tonna elégett vegyi anyag 20 km-es, Hollandiáig terjedő koromfekete szennyező füstoszlopa miatt karantént rendeltek el, bezárták az iskolákat, bizonyos mezőgazdasági tevékenységeket felfüggesztettek.

Életbe léptették az óceán baleseti szennyeződésére – még az *Amoco Cadiz* katasztrófája után (1978) kidolgozott – *Polmar* akciótervet is, hogy lebegő gátakkal megakadályozzák a Szajna szennyeződését, melyből a fűt kutakon túl közvetlenül vételezett és tisztított vízkészlet adja – többek között – Párizs

²⁵ A 2005-ös ún. Leonetti törvény (melyet a 2016-os Leonetti-Claeys törvény pontosított) az V. Köztársaság történetének egyetlen törvénye, amit ellenszavazat nélkül fogadtak el. Célja az eutanázia gyakorlatának elkerülése, magyarán tiltja az aktív eutanáziát, miközben a passzív eutanázia egyes fajtáit engedélyezi előrehaladott állapotban, súlyos, gyógyíthatatlan betegség esetén. A törvény kimondja, hogy a páciens kezelését nem szabad „ésszerűtlen makacssággal” folytatni, tiltja a páciensre nézve a várható javulást arányához mérten túlzottan nagy megterhelést jelentő kezeléseket, melynek megtagadása ugyanakkor nagy valószínűséggel halálhoz vezet (*acharnement thérapeutique*). Engedélyezi viszont a mélyaltatást és azt, hogy a páciens előre rendelkezzen arról, hogy mi történjék vele, amennyiben beszámíthatatlan állapotba kerül; valamint azt, hogy ne csak egy, hanem az összes kezelést elutasítsa beleértve a mesterséges táplálást. „La loi Leonetti en résumé”, *Soignantenehpad.fr*

<https://www.soignantenehpad.fr/pages/formation/formation-medecin-coordonnateur-d-ehpad/soins-palliatifs-en-maison-de-retraite/la-loi-leonetti-en-resume.html> (Letöltés ideje: 2020.01.09.)

²⁶ « Fraude fiscale : Google va verser près d'un milliard d'euros pour clore les poursuites en France », *LeMonde.fr*, 2019.09.12. https://www.lemonde.fr/police-justice/article/2019/09/12/fraude-fiscale-google-va-verser-pres-d-un-milliard-d-euros-pour-clore-les-poursuites-en-france_5509646_1653578.html

²⁷ Az EU az ún. Seveso, az üzemi katasztrófákra kiterjedő osztályozás alapján a « magas fokozatú veszélyű Seveso-körzet » besorolást kapta.

ivóvízellátásának egy részét is. Személyi sérülés szerencsére nem történt, 1800 gazdát kártalanítottak az Egészségügyi és Környezetvédelmi alapból. A 2001-es toulouse-i AZF üzemben történt robbanás óta ez volt a legsúlyosabb ipari katasztrófa Franciaországban, s ebben az üzemben már 2013-ban volt gázszivárgás, mely szintén a Szajnárt szennyezte (és Londonig lehetett érezni a szagát). A megfelelő következtetések mégsem lettek levonva. A katasztrófa előtt 18 hónappal az DREAL állami ellenőrző szerv 18 kritikus hibát talált az üzemben, ezek közül egyiket sem javították ki a katasztrófa előtt²⁸.

Szeptember végén eltemették Jacques Chirac elnököt, október közepén a mérsékelt jobboldali Republikánusok élére a gazda, valamint szakszervezeti gazda múlttal rendelkező, a Raffarin és Villepin kormányokban (család és KKV ill. közalkalmazott ügyi) miniszterségeket vállaló, 2010-19 között az elődpártok színeiben a Nemzetgyűlés elnöki funkcióját betöltő Christian Jacobot választották.

Október 28-án – a megelőző hónapok sokasodó szélsőséges, többnyire az Iszlám Állam nevében elkövetett franciaországi merényletek hatására – szélsőjobboldali iszlámofób, merényletet követtek el a 2015-ben és 2017-ben már megrongált bayonne-i mecset ellen, annak ajtaját felgyújtva, majd két embert meglőve. Az eset érdekessége egyrészt, hogy egy marokkói születésű 83 éves nyugdíjas mozdonyvezető-szobrász követte el, bosszúból a párizsi Notre-Dame leégéséért, mely mögött (tévesen) iszlámista merényletet sejtett. Másrészt a közvéleményt megosztotta, hogy *támadásként* (pl. köztársasági elnök, Le

Monde, Libération) illetve *merényletként* (Marine Le Pen, a második számú politikai erővé nőtt RN elnöke, Mediapart, *L'Humanité*) kell-e aposztrofálni. A sajtó általában a politikusok által használt kifejezést veszi át egy merénylet kapcsán, mely mögött politikai vagy ideológiai indokot kell keresni²⁹.

December 5-én megkezdődtek a nyugdíjreform elleni sztrájkok és tüntetések, mintegy 800 ezer-1,5 millió fő részvételével³⁰, többek között szinte a teljes párizsi tömegközlekedést hetekig megbénítva. Macron választási ígérete volt az újabb nyugdíjreform (v.ö. 1993-as, 2003-as, 2010-es, 2013-as) a nyugdíjkassza közel 3 milliárd euróra duzzadt éves deficitjének kezelése a nélkül, hogy a nyugdíjkorhatárhoz vagy a nyugdíjak összegéhez nyúlna. A 2025-ben életbe léptetni tervezett reform egyrészt elvileg egységes nyugdíjrendszert proponált a 42 (!) féle meglévő rendszer helyett.

Másrészt pontrendszert javasolt³¹, mely elméletileg kapcsolatot jelent a nyugdíj összege és a korábban e célból befizetett járulékok összege között, valamint a legalacsonyabb nyugdíjak esetén emelést, amennyiben az érintettek ledolgozták a kötelező évek teljességét. Miért váltott mégis ki ilyen elemi erejű tiltakozást a terv a szakszervezetek részéről? Főként azért, mert a teljes összegű nyugdíj folyósítását „trükkösen” 62 éves kor helyett 64 éves korra helyezte – miközben papíron a 62 éves nyugdíjkorhatár nem változott.

Továbbá a közalkalmazotti kedvezmények és a speciális nyugdíjrendszerek felülvizsgálata, valamint a pontrendszer általuk vélt egyenlőtlenségei szintén

²⁸ Lubrizol, un an après : la sécurité du site SEVESO et le traumatisme des riverains (Enquête / France3) https://www.youtube.com/watch?v=AUAtJw-wnmU&ab_channel=France3Normandie

²⁹ Véronique, Paul : « Mosquée de Bayonne : pourquoi parle-t-on d'attaque et non d'attentat? », *L'Express*, 2019.10.30. https://www.lexpress.fr/actualite/societe/attaque-de-la-mosquee-de-bayonne-pourquoi-ne-parle-t-on-pas-d-attentat_2105312.html

³⁰ Azaz a 2010-es és 1995-ös év tüntetéseinek nagyságával megegyező.

³¹ A reform az alábbi művön alapult: Antoine Bozio et Thomas Piketty, *Pour un nouveau système de retraite : Des comptes individuels de cotisations financés par répartition*, Éditions Rue d'Ulm

erősen kifogásolt elemek voltak, miközben az egyes ágazatokkal (rendőrök, hajósok) folytatott tárgyalások megkérdőjelezték a tervezett új nyugdíjrendszer *de facto* egységességét. A kormány a reformtervet december 11-én mutatta be, de a sztrájkhullám nem enyhült. Összeesaptak az ún. felosztó-kirovó nyugdíjrendszer (hagyományos rendszer: aktív befizetők befizetéseiből fizetik a nyugdíjakat, nincs tartalék) és a kapitalizációs nyugdíjrendszer hívei (tőke-alapú nyugdíj, amiből ugyanazokat a munkásokat fizetik ki, akik befizették az összeget).

Utóbbi szorgalmazóját, az amerikai *Blackrock* alapkezelő egyik vezetőjét – a korábbi GDF-Suez fúzió egyik aktorát – Jean-François Cirellit azzal vádolták, hogy mindent bevetett abból a célból, hogy a francia kormányt ezen amerikai modell felé terelje – és ezért végül becületrendet is kapott. 2020. január 20-ára az RATP és SNCF vonalakon 47 nap sztrájk után végre visszaállhatott a közlekedési rend.

A hónap végén lezárult az Airbus korrupciós botránya, mely 2004 és 2016 között 16 országra (Kína, Észak-Korea, EAE, India, Tajvan, Törökország, Mexikó, Kuwait, Kolumbia stb.) terjedt ki, kenőpénzek elfogadása formájában a leendő megrendelésekért. A cég 3,6 milliárdos kártérítés kifizetésére kötelezte magát – ez megfelel a teljes 2018-as évi nyereségének – ebből 2,083 milliárdot Franciaországnak, 983 milliót Nagy-Britanniának és 530 milliót az amerikai hatóságoknak.

A COVID-19 járvány kitörése előtt a Benjamin Griveaux ügy okozott komo-

lyabb botrányt, melynek következtében február 16-án az egészségügyi miniszter Agnès Buzyn kénytelen volt lemondani, hogy Griveaux helyett be tudjon ugrani az elnökhöz kötődő LREM jelöltjeként a stratégiai fontosságú párizsi helyhatósági választásra³². Griveaux azért kényszerült lemondani, mert egy orosz, Franciaországban 2017-ben menedékjogot kapott művész-aktivista, Piotr Pavlenski által létrehozott weboldalra (*pornopolitique.com*) felkerültek szexuális tartalmú chatüzenetei, képei és videója. Pavlenski az anyagot az ügyben érintett nőtől³³ – aki az ő élettársa lett – kapta meg. Tettét azzal magyarázta, hogy fel kíván lépni a nyilvánosság előtt hipokritán a „tradicionális családi értékek mellett papoló” politikus ellen.

Pavlenski korábban Putyin ellen tartott (meztelen) performanszokat, 2015-ben például a radikális feministák melletti szimpátiatüntetésen bevarrta a saját száját. Mindezekért többször is letartóztatták. Franciaországban egyrészt folytatta a performanszait (felgyújtotta a Banque de France egyik épületének bejáratát), másrészt szoros kapcsolatba került a sárgamellényesekkel.

Mindenesetre komoly gyanú merült fel, hogy e tettei csak a fedő legenda kiépítésében játszottak szerepet és valójában az orosz szolgálatok ügynökével és (nagyon is tipikus³⁴) lejáratási módszerével állunk szemben. Főként, hogy Griveaux oroszellenességéről híresült el, mert a Macron kormány szóvivőjeként kitéltotta az oroszbarát *RT* televíziót és *Sputnik* hírportált az Elysée palota sajtótájékoztatóiról.

³² Buzyn a két forduló között olyan nyilatkozatot tett, hogy a kormányzat – melynek januárban a tagja volt – nem vette elég komolyan a koronavírus-járványt. A választásokon még a fővárosi közgyűlésbe (Conseil de Paris) sem jutott be. ld. Soós E. P. „Macron megkapta a várt nagy pofont, áttörtek a zöldek”, *24.hu*, 2020.06.29., <https://24.hu/kulfold/2020/06/29/macron-vereseg-franciaorszag-onkormanyzati-valasztas/>

³³ A nő Grivaux környezetében gyakornokoskodott, majd bejelölte a facebookon és « behálózta », 2018 augusztusában az ő lakásán találkoztak. Lementette a szexuális tartalmú üzenetváltásokat - melyek a chatprogramon automatikusan törlődtek volna – hogy, úgymond bebiztosítsa magát.

³⁴ Jurij Skuratovot Jelcin családja elleni korrupciós vizsgálat vezetőjét maga Putyin, akkoriban az FSB feje intézte el ezzel a módszerrel 1998-ban, s azóta is számtalan esetben alkalmazták.

Utóbbi, a Kremltől igencsak távirányított médiát Macron elnök is élesen bírálta. A gyanút fokozza, hogy éppen az *RT* jelentetett meg olyan preventív jellegű cikket, hogy Pavlenskit a francia média mindenáron Putyin ügynökeként akarja bemutatni. Macron a müncheni biztonságpolitikai konferencián beszélt arról, hogy Oroszország a nyugati demokráciák destabilizálására törekszik azért, hogy a közösségi hálózatokon manipulálva bele akar szólni a választásaik eredményeibe – miközben szerinte az ultrajobbos amerikai konzervatívok szintén beavatkoznak az európai választásokba.

A járvány ellenére a helyhatósági választások első fordulóját március 15-én megtartották (rekord alacsony, 44,7%-os részvétel mellett), de a második forduló *sine die* elnapolták, és csak június 28-án került rá sor (41,9%-os részvétel mellett). A második fordulóban némi meglepetésre a zöldek (EELV) nyertek számos francia nagyvárosban (pl. Marseille, Strasbourg, Lyon, Bordeaux) és a szocialisták is jobb eredményeket értek el. A Republikánusok visszaszorultak a nagyobb településen, viszont erősödtek a közepes méretűek körében.

Az LREM, Macron pártja a várakozásokhoz képest nagy csalódást keltett, míg a radikális jobboldali RN-nek 1995 óta először ismét sikerült megkaparintania egy 100.000 lakos feletti várost, Perpignan-t. Május 19-re a kezdetben 310 fővel egyedül abszolút többséget (289 fő) szerzett LREM többség 288 főre olvadt. Ekkor jött létre az EDS (Környezetvédelem, Demokrácia, Szolidaritás) az

LREM-ből kivált baloldali és környezetvédő tagokból. E tiszavirág életű 17 fős képviselőcsoport – köztük Delphine Bathoval, 2020. október 17-ig létezett, mivel 3 képviselő távozásával létszámuk a frakcióalapításhoz szükséges minimum alá csökkent.

A kormányzópárt ugyanakkor szövetségeseivel, a MoDemmel és a május 26-án létrejött *Agir ensemble*-al („Cselekedjünk közösen”) továbbra is megőrizte többségét. Az V. Köztársaság történetében először fordult elő, hogy (9 majd) 10 különböző frakció legyen jelen egy időben a Nemzetgyűlésben³⁵. Június 12-17 között Dijon Grésilles negyedében háborús fegyveres bandaháború tört ki a csecsen és a magrebi bevándorlók között, melyet a hatóság 3 napig lényegében tétlenül szemlélte.

Egy drogelosztási ill. területi vita eredményeként egy 16 éves csecsent fegyverrel fenyegettek meg egy dohányboltnál. Válaszként a teljes csecsen közösség aktivizálódott (főként a *Snapchat* internetes alkalmazás segítségével) és még Németországból és Belgiumból is érkeztek csecsenek segíteni a bosszúhadjáratához. 150 fős „banda” állt így össze és kezdett el randalírozni, kukákat, autókat felborogatva és felgyújtva, lövöldözve.

Érkezésük teljesen meglepte a francia felderítést. Az incidensnek szerencsére csak 6 sebesültje volt, köztük egy súlyos. Újabb esetben bizonyosodott be, hogy Franciaországban a (központi) hatalom kezéből komoly mértékben kezd kicsúsz-

³⁵ A 10 frakció, ill. frakciónövetség: **kormánypártok:** LREM (*La République en marche*, balközép-jobbközép 2017-); MDDA (*Mouvement démocrate et démocrates apparentés*, középbal-középjobb, 2017-); AE (*Agir ensemble*, középjobb, 2020-); **ellenzék:** LFI (*La France insoumise*, bal-szélsőbal, 2016-); GDR (*Gauche démocrate et républicaine*, szélsőbal, 2007-); SOC (*Socialistes et apparentés*, bal, 1958-, 2017-2018 között: NG, *Nouvelle Gauche*); LT (*Libertés et territoires*, jobbközép-balközép, 2018-) UDI (*Union des démocrates et indépendants*, középjobb, 2012-); LR (*Les Républicains*, jobbközép-jobb, 2002-); EDS (*Écologie démocratie solidarité*, középbal, 2002 máj- okt.) + NI (*députés non-inscrits*: egyik frakcióhoz sem tartozók) – belül még közel 4 tucatnyi (!) kisebb frakciót, ill. platformot foglal magába. „Création d’un 10e groupe politique, situé dans la majorité, à l’Assemblée nationale”, *LeMonde.fr*, 2020.05.26, https://www.lemonde.fr/politique/article/2020/05/26/creation-d-un-10e-groupe-politique-situe-dans-la-majorite-a-l-assemblee-nationale_6040782_823448.html

ni a rendfenntartás képessége. 2020. februárja után június végén végleg leállították - az első REP típusú 900 MW-os - fessenheimi atomreaktor második blokkját is, miközben a 4 francia szénerőmű leállítását csak 2022-től tervezik.

II. Jean Castex kormánya (2020. júl. 6-)

A helyhatósági választások után – Le Havre-i győzelme ellenére – július 3-án lemondott Édouard Philippe kormányfő utóda Jean Castex lett, s a kormány 30 miniszterével ill. delegált miniszterével július 5-én, hivatalba lépésekor számával már rekordot döntött az V. Köztársaság történetében. Az 55 éves agrár és kommunista felmenőkkel egyaránt rendelkező, feltűnő déli akcentusú Castex történész-politológus diplomája után az ENA-t is elvégezte. 2005-2006 között az egészségügyi minisztériumban, 2010-12 között Sarkozy elnöki kabinetjének szociális ügyi tanácsadója, majd főtitkárhelyettese volt.

Prades polgármestereként, Pyrénées-Orientales megyei tanácsosaként ugyan sikereket ért el, de mivel korábban nem volt nemzetgyűlési képviselő Macront azzal vádolták, hogy a kormányfői tisztséget az elnök munkatársává fokozta le és az önálló politikai háttérrel alig rendelkező Castex kinevezése lényegében Macron újraválasztási céljait szolgálja. Ugyanakkor Castex - aki a kinevezése napján lépett ki a Republikánus pártból - jó szervező, a COVID-19 kapcsán a kijárási tilalmak feloldásáért felelős biztosként dolgozott.

Gérald Darmanin belügyminiszter és Éric Dupont-Moretti igazságügyi miniszter kinevezése ellen a nőjogi szervezetek élén tiltakoztak, lévén előbbi szexuális visszaélések vádjával folytak eljárások ellene, utóbbi pedig kritikusan lépett fel a *MeToo* mozgalommal szemben. Az államháztartásért felelős miniszteri megbízott Olivier Dussopt ellen is volt folyamatban lévő PNF eljárás - stílszerűen korrupció és illegális haszonszerzés vádjával - melynek folyamán még hazugságba is keveredett.

Így a Castex kormány minimális erkölcsi tőkével kezdhette meg tevékenységét. Emellett a kormány mintegy féken tartására a minisztériumokban megjelentek az elnök emberei (államtitkárként, junior

miniszterként, kabinetfőnökként és egyéb stratégiai pozíciókban), a miniszterelnök kabinetfőnökét is az elnöki dolgozószobából jelölték ki³⁶.

Július 18-án egy a nantes-i Szent Péter és Pál katedrálisban munkát kapó ruandai bevándorló, akinek nem hosszabbították meg a tartózkodási engedélyét, bosszúból felgyújtotta a katedrális. A tűz elpusztította a felbecsülhetetlen értékű 17. századi orgonát és a 15. századi ólomüveg ablakokat. (Október végén pedig a nizzai Notre-Dame katedrálisnál késelt meg egy tuniszi iszlám merénylő 3 embert.)

Szeptember 25-én, 5 évvel a Charlie Hebdo merénylet után egy fiatal pakisztáni késelt az újság volt szerkesztőségi épületének közelében, bosszúból azért, hogy az újság újra közölje a Mohamed karikatúrákat. Szeptember 10-én az LREM élére a korábbi belügyminisztert, Christophe Castanert választották. A hónap végén tartották a szenátusi választásokat, melynek eredményeként megmaradt a jobb oldali - középjebb oldali többség. Szeptember végén, októberben megérkezett a koronavírus járvány újabb hulláma és az újabb ítéletidő hatalmas áradásokkal sújtotta az országot.

2020. október 7-én a kémiai Nobel díjat (megosztva) a francia Emmanuelle Charpentier kapta a genomszerkesztés területén elért eredményekért. Október 16-án a tolerancia jegyében nem bizonyult biztonságos ötletnek Conflens-Sainte-Honorine-ban erkölcsstan órán egy részben muszlim gyerekekből álló iskolai csoport előtt (akiknek ugyanakkor megadta a lehetőséget arra, hogy elhagyják előtte az osztálytermet) a Charlie Hebdo féle Mohamed-karikatúrákat mutogatni a szólásszabadság illusztrálása céljából. Az egyik feldühödött apuka interneten uszítani kezdett, aminek hatására egy 18 éves csecsen bosszúból lefejezte Samuel Paty történelem-földrajz tanárt.

2020. december 2-án elhunyt Valéry Giscard d'Estaing korábbi francia köztársasági elnök.

Konklúzió

A Macron-féle politikai ciklus lényege abban ragadható meg, hogy a francia politikai palettán a megújított, antiszemita és rasszista felhangoktól megvált (*dédiabolisation*) korábbi szélső-jobboldali FN (Nemzeti Front) az immár radikális jobboldali RN (*Nemzeti Tömörülés*, 2018-) és a ciklus alatt folyamatosan jobbra tolódó új centropárt, a LREM (*Lendületben a Köztársaság*, 2016-) bipoláris vezető szerepe alakult ki.

Eközben a hagyományos mérsékelt bal- illetve jobboldali (alapokon) nyugvó pártok, a PS (szocialisták) és a Republikánusok (*Les Républicains*) visszaszorultak, a mérsékelt baloldal vezető ereje az EELV (Zöldek) lettek. A koronavírus járvány kapcsán a 117% körüli deficit mellett 9,5%-os gazdasági visszaeséssel, illetve 9,8%-os költségvetési hiánnyal kell megküzdenie az országnak 2020 végén.

A ciklus eddigi felében a munkaügyi szabályozást rendeleti úton újult meg, átalakult az adórendszer, döntöttek a vasúti reformról, de lényegében elakadt a nyugdíjreform és az intézményi reform. Macron elnök népszerűségének – mely két éves regnálása után elérte a François Hollande-féle mélypontot (21%) a járvány kezelése kétségkívül jót tett (30% felé emelkedett). E sorok írásakor még nem látszik, hogy a pénzügyi gondokkal küszködő Marine Le Pen mellett ki válhat még az elnök komoly kihívójává (*présidentiable*) a 2022-es elnökválasztáson.

³⁶ Soós Eszter Petronella: „Egyrészt, másrészt, kampányrészt - Macron új kormányáról”, *Élet és Irodalom*, 2020.07.31. <https://www.es.hu/cikk/2020-07-31/soos-eszter-petronella/egyreszt-masreszt-kampanyreszt.html>

Irodalomjegyzék

Beuze, Canelle :
Attentats, tentatives et projets d'attentats en relation avec le contexte syro-irakien dans les pays occidentaux (2013-2016).

Centre d'Analyse du Terrorisme, Mars 2017.

Branco, Juan : *Conte Macron*. Éditions Divergences, 2019.

Drozdiak, William, *The Last President of Europe: Emmanuel Macron's Race to Revive France and Save the World*. PublicAffairs, 2020.

Endeweld, Marc,
L'ambigu Monsieur Macron – Enquête sur un ministre qui dérange. Flammarion, 2015.

Pinçon-Charlot, Monique – Pinçon, Michel:
Le président des ultra-riches - Chronique du mépris de classe dans la politique d'Emmanuel Macron

Rouban, Luc, *Le paradoxe du Macronisme*. Presses de Sciences Po, 2018.

Soós Eszter Petronella:
„Egyrészt, másrészt, kampányrészt - Macron új kormányáról”, *Élet és Irodalom*, 31. sz., 2020.07.31.

Soós Eszter Petronella:
„Macron három év után – a járvány mint lehetőség?”, *Élet és Irodalom*, 21.sz., 2020.05.22. <https://www.es.hu/cikk/2020-05-22/soos-eszter-petronella/macron-harom-ev-utan.html>

Soós Eszter Petronella:
„2022 – Bonjour, présidente Le Pen?”, *Élet*

és Irodalom, 12. sz., 2021.03.26.

Soós E. P. - Várnagy Réka: Egy párt évtizedeken átívelő mérséklődési kísérlete, In: Dúró, József (szerk.) *Előzés jobbról?*, Mathias Corvinus Collegium Alapítvány, 2020. pp. 53-79.

Türke András István:
Emmanuel Macron elnök belpolitikájának három éves mérlege. *EuVI Elemzések*, XI/1. 2020.01.09.

A szerzőről :

Dr. habil. Türke András István a svájci Europa Varietas Intézet igazgatója, történész, politológus, a Szegedi Frankofón Központ (CUF) tanára, tudományos főmunkatársa.

Lektorálta: Soós Eszter Petronella Ph.D. politológus, A Milton Friedman Egyetem adjunktusa, a franciapolitika.com szerkesztője.

AZ EDDIG MEGJELENT EuVI ELEMZÉSEK LISTÁJA :

<http://www.europavarietas.org>*Türke András István***François Hollande elnöki periódusának belpolitikai mérlege**

avagy a francia "Puding" próbája az evés

2018.03.20. - EuVI Elemzések

(...)

*Nagy Marcell***A Nicaragua-csatorna kérdése***Kína látványberuházása a harmadik világban*

2015.04.05. - EuVI Elemzések VII./2

*Nagy Marcell***Kelet- és Délkelet-Ázsia biztonságpolitikai kilátásai***Kína fejlődésének konzekvenciái a térségben*

2015.01.25. - EuVI Elemzések VII./1

(...)

*Herczeg Adrienn***Azerbajdzsán gazdasági fejlődése***és a magyar-azeri kulturális és diplomáciai kapcsolatok alakulása*

2013.12.10. - EuVI Elemzések V./4

*Klaudia Bognár***The European Union`s nuclear energy policy***The Game of « Rock-Paper-Scissor »*

15.11.2013. - EuVI Analyzes V./3

(...)

*Schlenker Ádám***A multikulturalizmus politikája és filozófiája**

2012.09.03. - EuVI Elemzések IV./4

*Orosz Zoltán***"Arab tavasz" Szíriában***A szír helyzet a nagyhatalmi egyensúly tükrében*

2012.06.14. - EuVI Elemzések IV./3

*Golovics József***Sarkozy elnökségének összefoglalása a kampányban tett ígéretei tükrében***A francia elnök mérlege*

2012.03.28. - EuVI Elemzések IV./2

*Türke András István***Az új magyar alkotmány külpolitikai szemszögből***A magyar alkotmányozás rejtett csapdái és néhány nemzetközi példa*

2012.01.04. - EuVI Elemzések IV./1

Türke András István

A Keleti Partnerség

A lengyel „nagyhatalmi politika” és az EU szomszédságpolitika kudarcának eredménye?

2011.11.30. - EuVI Elemzések III./4

Schlenker Ádám

Elitelméletek Kelet-Közép-Európában és Magyarországon

Az 1989-es rendszerváltás után

2011.10.21 EuVI Elemzések III./3

Türke András István

Szerbia az EU-integráció útján : tények a „kincstári optimizmus” mögött

Hogyan célszerű kezelnie a szerb kérdést a magyar uniós elnökségnek?

2011.01.27. - EuVI Elemzések III./2

Türke András István

Erős elnökséggel az erős Európáért (?)

2011.01.06. - EuVI Elemzések III./1

Türke András István (szerk.)

A szlovén elnökségtől a lengyel elnökségig

Szerzők : Bródy Anikó; Horbulák Zsolt; Kinga Torbicka; Dr. Türke András István Ph.D; Dr. Hosszú Hortenzia Ph.D; dr. Pusztai Dávid; Velich Katalin

2010.09.22. - EuVI Elemzések II./8

Türke András István

Lengyel külpolitika az elnökválasztás után

(Több mint stílusváltás?)

2010.07.21. - EuVI Elemzések II./7

Türke András István

Az új magyar külpolitika várható irányvonalai

Hungary is facing a value-oriented change

2010.05.27. - EuVI Elemzések II./6

Türke András István

Kína világpolitikai törekvései

2010.05.10. - EuVI Elemzések II./5

Türke András István

A Dakar Rally biztonsági kockázatai Afrikában

2010.04.25. - EuVI Elemzések II./4

Marton Péter - Türke András István

Nemzetközi szélsőséges politikai tendenciák

(Iszlám fundamentalizmus, szélsőséges mozgalmak Európában, Ázsiában, Dél-Amerikában)

2010.04.14. - EuVI Elemzések II./3

Türke András István

La restructuration de l'industrie militaire en Hongrie (1988-2010)

(A magyar védelmi ipar átstrukturálódása az EU közös védelmi iparának kialakulása)

tükrében)
2010.02.18. - EuVI Elemzések II./2

Türke András István

A szlovák államnyelv-törvény legújabb módosításai

Avagy hogyan tovább Knut Vollebaek főképviselő úr
2010.01.18. - EuVI Elemzések II./1

Türke András István

Franciaország és az EU bevándorlási problémái

Az immigráció probléma vagy gazdasági szükségszerűség?
2009.06.25. - EuVI Elemzések I./4

Türke András István

Kudarcra ítélt-e a Nabucco-projekt?

Az EU energiapolitikai lehetőségeiről világpolitikai perspektívában
2009.04.29. - EuVI Elemzések I./3

Türke András István

Franciaország reintegrációja a NATO katonai struktúrájba

« Ment is, meg nem is, köszönt is meg nem is, vitt ajándékot meg nem is »
2009.04.03. - EuVI Elemzések I./2

Türke András István

« Eco(il)logique » : a környezetvédelem, mint a válság megoldásának csodafegyvere (?)

Milyen valódi lépéseket kéne megtenni az EU-nak a válság kezelésére ?
2009.03.06. - EuVI Elemzések I./1

EUROPA VARIETAS INTÉZET

<http://www.europavarietas.org>

EuVI ELEMZÉSEK | ISSN : 2061-9812 | **Kiadó** : Europa Varietas Association – Rue de la Sionge
9 – 1630 Bulle, Svájc | **Felelős szerkesztő** : Dr. habil. Türke András István | © 2009–2021
Megrendelés : [info\(kukac\)europavarietas\(pont\)org](mailto:info(kukac)europavarietas(pont)org)

© Minden jog fenntartva. Tilos a jelen kiadvány egészének vagy egyes részeinek, valamint formai elemeinek és illusztrációinak felhasználása, a kiadó előzetes engedélye nélkül.